

Kommunala vs. fristående skolor – så tycker föräldrar och lärare om sin grundskola

En sammanställning av Skolinspektionens skolenkät

Slutsatser

- Lärare på friskolor ger bättre betyg till sin arbetsplats än lärare på kommunala skolor i alla frågor som Skolinspektionen ställt.
- Några av de frågor där skillnaden i svar från lärarna är som störst är ledarskapets kärnområden såsom om rektorn på skolan har kunskap om det dagliga arbetet, främjar elevernas kunskapsutveckling och tar ansvar för det pedagogiska arbetet.
- I motsats till kritiken mot att friskolor skulle lägga lite resurser på elevhälsovård så är friskolelärare långt mer nöjda med beredskapen för att i det dagliga arbetet hantera situationer som kräver elevhälsogruppernas kompetenser (8,2 jämfört med 7,3 på en tiogradig skala).
- Föräldrar på friskolor ger bättre betyg till sin skola än föräldrar på kommunala skolor i alla frågor som Skolinspektionen ställt.
- Föräldrar till elever i friskolor ger klart högre betyg för sin generella nöjdhet med sitt barns skola (8,6 jämfört med 7,6 på en tiogradig skala).
- Valfrihetens möjligheter visar sig i att föräldrar på friskolor ger klart högre betyg i frågan undervisningen i skolan passar mitt barns sätt att lära sig (8,0 jämfört med 7,0 på en tiogradig skala).

Inledning

Det har gått 25 år sedan riksdagen beslutade om att införa friskolereformen. Den innebar att skolpengen förljer eleven och gör därmed det möjligt för alla, oavsett hushållsinkomstsnivå, att välja skola. Det är ett unikt system. I Sverige får en friskola (grund- eller gymnasiskola) inte ta ut avgifter. I andra länder får elever i privatskolor betala avgift för att gå i skolan. I Danmark kostar det tex 1.500-2.500 kr/månad att ha sitt barn i en friskola. Där, och i de flesta andra länder, kan skolan välja vilka elever som de tar emot, det är inte tillåtet i Sverige. En friskola måste ta emot eleven om det finns plats i skolan. I Sverige är det kommunen som bestämmer skolpengsnivån, som ju också är den enda inkomsten som friskolan har eftersom avgifter inte är tillåtet.

Friskolesystemet är uppskattat. Nästan 20 procent av alla barn i förskolan och skolan går idag i ett fristående alternativ. Hundratusentals står i kö till en friskola. Men trots succén fortsätter debatten om friskolornas roll i den svenska skolan. En diskussion som ofta präglas av ideologi och lite fakta. Allt för sällan handlar diskussionen om det som verkligen borde stå i centrum: utbildningens kvalitet.

För att ta diskussionen om friskolor vidare vill Friskolornas riksförbund rikta fokus på frågeställningen om hur bra de olika huvudmännen fungerar från ett nationellt perspektiv. Två grupper som sällan uppmärksammas eller tillfrågas i debatten, men som kanske mer än några andra sitter på svaret, är föräldrarna och lärarna. Skolinspektionen gör återkommande en enkätundersökning där dessa två grupper får svara på en rad frågor om hur de upplever att deras skolor fungerar.

Eftersom svaren går att härleda till respektive skola är det möjligt att få en bild av om det finns någon skillnad mellan hur medarbetare i friskolor respektive kommunala skolor ser på sin arbetsplats och på hur föräldrar som har barn i friskolor respektive kommunala skolor uppfattar respektive skolas arbete. Skolinspektionen har, på Friskolornas riksförbunds förfrågan, gjort en uppdelning av svaret efter fristående och kommunala skolor och vi presenterar resultatet i denna rapport.

Vår förhoppning är att denna sammanställning av vad medarbetare och anhöriga anser om verksamheterna, utifrån resultaten från Skolinspektionens enkäter, ska leda till en mer nyanserad bild av vilken påverkan friskolorna har på svensk skola. Vår absoluta övertygelse är att det är vad som händer i klassrummet som är det viktiga.

Om statistiken

Statistiken som redovisas här baseras på Skolenkäten som genomfördes hösten 2016. Skolenkäten är en del av Skolinspektionens regelbundna tillsyn. Enkäten innehåller en mängd frågor som bland annat rör synen på det pedagogiska ledarskapet, möjligheten till särskilt stöd åt elever och hur det fungerar med studiero.

Enkäten används för att samla in synpunkter från elever, föräldrar och den pedagogiska personalen, som ett underlag inför bedömningen av skolan. Den går ut en gång per termin. I denna omgång har enkäten besvarats av närmare 160 000 elever, föräldrar och lärare under hösten 2016. Totalt ingick grund-, gymnasie- och grundsärskolor i 86 kommuner och 32 större utbildningsföretag.

Skolenkäten besvaras av:

- Elever i grundskolans årskurs 5, årskurs 9 och år 2 på gymnasiet.
- Pedagogisk personal inom grundskolan och gymnasiet.
- Vårdnadshavare till barn i förskoleklass, grundskolan och grundsärskolan.

I denna rapport redovisas svaren från den pedagogiska personalen och från vårdnadshavarna. Med pedagogisk personal avses i Skolenkäten den pedagogiska personal som huvudsakligen planerar, bedriver och följer upp undervisning i grundskolan och gymnasiet (observera att pedagoger inom förskoleklass, skolbarnomsorg, grundsärskola eller gymnasiesärskola ej deltar).

Friskolorna riksförbund har bitt Skolinspektionen sammanställa svaren på personalenkäten som myndigheten skickar ut uppdelat mellan friskolor och kommunala grundskolor. Inga beräkningar har alltså gjorts av Friskolorna riksförbund.

Frågor märkta med (-) innebär omvänd skala. Det vill säga att det är ett dåligt tecken om svarande håller med. När svaret omvandlas till siffror vänds dock skalan igen så att en hög siffra är samma sak som ett bra resultat. Maxnivå är 10.

Du kan läsa mer om Skolenkäten på: <https://www.skolinspektionen.se/skolenkaten>

Skolenkätresultat – Pedagogisk personal grundskola, hösten 2016

	Kommunal	Fristående	Samtliga
På den här skolan har vi ämnesöverskridande arbeten (t.ex. temaarbeten)	6,1	7,1	6,3
På den här skolan samarbetar vi lärare kring bedömning av elevernas kunskaper	7,3	7,7	7,3
På den här skolan är det tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsutveckling ska gå till	7,1	8,0	7,3
På den här skolan finns rutiner för att introducera nyanställda lärare till arbetet	5,8	7,1	6,1
På den här skolan finns rutiner för att handleda nyanställda lärare i arbetet	5,4	6,8	5,7
På den här skolan upprättas åtgärdsprogram för de elever som ska få särskilt stöd	8,7	8,9	8,7
På den här skolan ges särskilt stöd så långt som möjligt inom den elevgrupp som eleven normalt sett tillhör	8,2	8,5	8,2
På den här skolan finns det tydliga rutiner gällande anmälningskyldighet till socialnämnden	8,0	8,5	8,1
På den här skolan respekterar elever och lärare varandra	7,5	8,3	7,7
På den här skolan känner sig eleverna trygga	7,6	8,4	7,7
På den här skolan pratar vi om mänskliga rättigheter	8,4	8,7	8,5
På den här skolan pratar vi om jämställdhet mellan könen	8,1	8,5	8,1
På den här skolan bedrivs ett målinriktat arbete för att förhindra kränkande behandling	8,6	8,9	8,6
På den här skolan respekterar eleverna varandras olikheter	7,1	7,8	7,2
På den här skolan ges killar och tjejer samma förutsättningar	8,5	9,1	8,6
Det är en trygg miljö för eleverna på skolan	7,9	8,8	8,1
De sociala relationerna mellan lärare och elever är goda	8,3	8,9	8,4
Det är en god studiemiljö på skolan	7,1	8,1	7,3
Om det framkommer att en elev på skolan har behov av särskilt stöd utreds det snabbt	6,9	8,0	7,1
Jag samverkar med mina kollegor när jag planerar undervisningen	6,9	7,4	7,0
Konferenserna i skolan är till nytta för undervisningen	6,3	7,2	6,5

Jag har möjlighet att hitta utmaningar för mina elever	8,2	8,7	8,3
Jag har förutsättningar att hjälpa elever som är i behov av det	6,6	7,6	6,8
Jag anpassar min undervisning efter elevernas olika förutsättningar	8,1	8,3	8,1
Jag har utrymme att ge stimulerande uppgifter till alla elever	7,0	7,7	7,1
Jag försöker hitta alternativa arbetssätt för elever som har svårt att nå kunskapskraven	8,4	8,6	8,4
Jag uppmuntrar mina elever till kritisk reflektion	7,9	8,5	8,0
Jag informerar mina elever om vilka mål utbildningen har	8,5	8,7	8,6
Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen	6,8	7,2	6,9
Jag försöker inspirera mina elever att utvecklas så långt som möjligt	9,2	9,4	9,2
Jag tycker det är viktigt att eleverna får vänta in varandra så att vi går vidare tillsammans i kunskapsutvecklingen (-)	5,8	5,3	5,7
Jag ser till att mina elevers vårdnadshavare vet vad som krävs för att nå kunskapskraven	7,3	7,7	7,4
Jag får det stöd jag behöver för att göra likvärdiga bedömningar av elevernas kunskapsutveckling	6,9	7,6	7,1
Jag har förutsättningar för att ingripa om elever är elaka mot varandra	8,2	8,9	8,3
Jag vet vad jag ska göra om jag upptäcker att en elev utsätts för kränkningar	9,0	9,2	9,0
Jag är förtrogen med de upprättade ordningsreglerna i den här skolan	9,1	9,4	9,2
Att upprätthålla ordningen i klassrummet tar upp en stor del av min undervisningstid (-)	5,8	6,3	5,9
Det saknas utrymme under lektionerna för gemensam reflektion och diskussion (-)	6,2	6,9	6,3
På lektionerna har jag och eleverna diskussioner och debatter inom ramen för undervisningen	7,3	7,7	7,4
Mina elever förstår vad de ska kunna för att nå kunskapskraven	6,8	7,3	6,9
Mina elever vill utvecklas och prestera bra i skolan	7,6	8,0	7,7
Mina elever kan nå kunskapskraven i de ämnen jag undervisar i	7,4	8,3	7,6
Mina elever får öva på att göra etiska ställningstaganden	6,9	7,5	7,0
Mina elever har studiero på lektionerna	7,1	7,6	7,2
Eleverna följer skolans ordningsregler	6,7	7,2	6,8
Eleverna är med och påverkar undervisningens innehåll	6,0	6,4	6,1

Eleverna ges (efter ålder och mognad) möjlighet att påverka skolmiljön	6,6	7,3	6,8
Skolans personal uppträder enligt när det gäller att upprätthålla skolans ordningsregler	7,5	8,2	7,7
Rektor har god kunskap om det dagliga arbetet i skolan	6,8	8,2	7,1
Rektor arbetar för att främja elevernas kunskapsutveckling	7,8	8,5	7,9
Rektor tar ansvar för det pedagogiska arbetet på skolan	7,2	8,1	7,3
Rektor ser till att utvärdering av elevernas kunskapsutveckling ligger till grund för utveckling av utbildningen	7,2	7,9	7,4
Rektor ser till att arbetsätt förändras om eleverna inte uppnår kunskapskraven	6,4	7,6	6,6
Rektor ser till att uppföljningen av mitt och mina kollegors arbete leder till relevanta förändringar i arbetsätt	6,4	7,5	6,6
Elevhälsogruppen på den här skolan frågar eleverna om deras uppfattning om sin skol- och livssituation	7,9	8,4	8,0
Jag kan få råd och stöd av elevhälsogruppen för att själv kunna hjälpa mina elever i deras utmaningar	7,8	8,4	7,9
I min skola finns beredskap för att i det dagliga arbetet hantera situationer som kräver elevhälsogruppens kompetenser	7,3	8,2	7,4

Skolenkätresultat - Vårdnadshavare grundskola, hösten 2016

	Kommunal	Fristående	Samtliga
Mitt barn känner sig tryggt i skolan	8,2	8,9	8,4
Mitt barn får den hjälp som hon/han behöver för att nå kunskapskraven	7,7	8,2	7,9
Mitt barn behöver mer hjälp än skolan ger henne/honom (-)	6,9	7,4	7,1
Mitt barn uppger ofta att det är svårt att arbeta i klassrummet för att det är så hög ljudnivå (-)	5,1	6,8	5,5
I mitt barns skola bemöter elever och personal varandra med respekt	7,2	8,4	7,5
I mitt barns skola framgår det tydligt att kränkande behandling inte accepteras	7,9	8,9	8,2
Mitt barns klasslärare/mentor väcker mitt barns intresse för skolarbetet	7,7	7,9	7,8
Mitt barns klasslärare/mentor informerar mig om vad som ska göras i skolarbetet	7,5	7,9	7,6
Jag upplever att mitt barn har studiero under lektionerna	5,9	7,3	6,3

Jag upplever att mitt barns klasslärare/mentor ger killar och tjejer samma förutsättningar	8,6	8,9	8,7
Jag upplever att eleverna i mitt barns klass respekterar varandras olikheter	7,1	8,0	7,4
Jag upplever att mitt barns skola arbetar aktivt med att förhindra kränkande behandling	7,7	8,7	7,9
Jag vet vad mitt barn behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan	7,2	7,6	7,3
Jag vet vem jag kan vända mig till på skolan om jag får reda på att en elev blivit kränkt	7,9	8,6	8,1
Jag behöver mer information från skolan om vad mitt barn ska klara av i skolarbetet (-)	5,9	6,6	6,0
Undervisningen i skolan passar mitt barns sätt att lära sig	7,0	8,0	7,3
Undervisningen i skolan väcker mitt barns lust att lära	6,9	7,6	7,1
När mitt barn har lärt sig något nytt i skolan vill hon/han lära sig mer om det	6,7	7,0	6,8
På utvecklingssamtalen får jag veta hur mitt barn utvecklas socialt	7,5	7,8	7,6
På utvecklingssamtalen får jag tydlig information om mitt barns kunskapsutveckling	8,1	8,3	8,2
Efter utvecklingssamtalet vet jag hur skolan ska arbeta med mitt barns kunskapsutveckling	7,4	7,7	7,5
Jag upplever att mitt barns klasslärare/mentor säger till dem som stör på lektionerna	7,7	8,1	7,8
Det finns elever på skolan som mitt barn är rädd för (-)	7,1	8,3	7,4
Det finns personal på skolan som mitt barn är rädd för (-)	8,8	9,0	8,8
Skolan har informerat sig om hur jag upplever mitt barns skol- och livssituation	6,0	6,6	6,1
Jag upplever att elevhälsoarbetet på skolan är tillräckligt utifrån mitt barns behov	7,0	7,7	7,2
Jag upplever att frågor om livsstil och hälsa är viktiga på mitt barns skola	6,9	7,7	7,1
Lek och skapande får stort utrymme på mitt barns fritidshem	8,4	8,7	8,4
Det finns möjlighet till vila och avskildhet på mitt barns fritidshem	5,5	6,5	5,6
Jag hålls informerad om verksamheten på mitt barns fritidshem	6,6	7,4	6,8
I fritidshemmet erbjuds aktiviteter som stimulerar mitt barns lärande	7,2	7,8	7,3
Jag är nöjd med mitt barns skola som helhet	7,6	8,6	7,9
Jag skulle rekommendera mitt barns skola	7,6	8,7	7,9

Ett antal frågor i vårdnadshavarenkäten räknar skolinspektionen inte fram något index på eftersom de rör en mindre grupp elever. Dessa är:

Får ditt barn särskilt stöd i skolan?

När det framkom att ditt barn behövde särskilt stöd, blev det då snabbt utrett på skolan?

När det utretts att ditt barn behövde särskilt stöd, utarbetades då ett åtgärdsprogram?

Upplever du att ditt barn idag får det stöd hon/han behöver?

Anser du att ditt barn har behov av särskilt stöd i skolan?

Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till modersmålsundervisning i sitt minoritetsspråk (samiska, jiddisch, romani chib, finska eller meänkieli) . Tillhör ditt barn någon av de nationella minoriteterna?

Har du eller annan vårdnadshavare till ditt barn ett annat språk än svenska som modersmål?

Har ditt barn ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk hemma?

Har ditt barn erbjudits modersmålsundervisning i skolan?

Får ditt barn idag modersmålsundervisning i den omfattning som ni önskar?

Får ditt barn information, t.ex. studiehandledning, på sitt modersmål?

Går ditt barn i fritidshem?

Går ditt barn på ett kommunalt eller privat (i enskild regi) fritidshem?